

Drobtinice iz dnevnika slovenskega učitelja.

Spisuje *Josip Levčnik*.

Moto: „Nulla dies sine linea!“
Stari rimljanski pregovor.

Kot dostavek k spisu v 5. listu „Tovarša“ o zaródu mladih drevsic naj pred vsem danes še privzamemo, da poleg semena sadjerejci rabijo tudi še druga sredstva, odrediti si novo, mlado drevje; vendar veljajo ti načini le pri nekterih sadnih plemenih. Tako n. pr. pri vinski terti, rudečem grozdíču, bodečem grozdíču itd. odreže se od maternega debla ali rastline le vejica, ter se vsadi 2 ali 3 očesica globoko v zemljo. Le-ta vejica nastavi koreninice, ter postane iz nje novo drevce ali rastlina. Ravno imenovana sadna plemena se morejo tudi grebenčiti, t. j. ker le bolj pri tleh rastejo, se more ob njih jamica skopati, potem se vejice v nje skrivijo, ali tudi od maternega debla odrezane v nje položijo in z zemljo zadelajo; iz tega prikljuje novi zárod. — Slive se tudi iz semena težko zaredé. Pri tem sadju pa je naj bolje, ako se stara debla tik pri korenini odžagajo, na kar zažene iz korenin novi mladi zárod. Jabelko in hruška pa se ti ne bosta, zlasti na perva dva zgoraj navedena načina, nikoli prijela, ampak zaredila se le iz semena, in sicer hruške ali iz pešká divje-rastečih hrušek, ali pa puternic itd.; jabelka pa iz pešek ne prav zelo žalnega sadja. Hruške se priredi sadjerejec sicer tudi lahko s tem, da jih cepi na kútino. Rodijo sicer kmali in tudi dobro, ali kmali tudi hirajo, ter zamerjó. Za češnjev zarod naj se vzamejo naj rajše peške navadnih gojzdnih češenj. Orehe in kostanje dobivamo tudi le iz semena. Te dve sadni plemeni se ne požlahnujete, zahtevate pa vendar tudi pozornost sadjerejčeveo, zlasti v tem, da naj se pridno snažita.

V daljnih ukih govorilo se je naj prej, kako naj se rast drevsic pospešuje. Stara resnica je, da čim boljše korenino ima drevo, tim boljše je. Torej naj sadjerejec pred vsem skerbi za gosto koreninje. Ko priraste mlado drevce 1 palec visoko iz zemlje, ima semenska peresica. Takrat naj se izpulijo te male rastlinice iz tal, in pokaže se nam dolga serčna korenina in ob njenih straneh še mnogo stranskih, kodrastim lasecem enakih drobnih koreninic. Serčna korenina ima namén, drevo nositi ali podpirati, stranske pa, drevo rediti. S kakim ojstrim orodjem (s kleščemi ali škarjami) naj se izruvani rastlinici priščipne serčna korenina. Mlada rastlinica s tem nič ne terpi, marveč se koreninice vsled te operacije še prav zelo ojačijo, in je to opravilo tako rekoč podlaga dobrega prihodnega drevesa. Da se pa take nježne rastlinice ne smejo predolgo na solneč ležati pustiti, je previdnemu lahko umevno. Hitreje ko se ta opera-

cija zgori in rastlina zopet v zemljo pride, bolje je. Te drevesica se potem lahko že na jesen v nove gredice presadijo in sicer kakih 5 do 6 palcev daleč ena od druge. Svet ali zemljišče pa naj se za to že poprej po vsi mogočnosti pripraven naredi. Tako naj se n. pr. o suhem poletju te gréde večkrat z vodo polivajo, kar pa naj se godi le zjutraj ali zvečer. Naj se tudi v to ne jemlje merzla voda, ampak bolj mlačna. Naj bolje je za tako zemljišče, ako mu Bog sam priliva, t. j. ako pošilja od neba o pravih časih toplega rodovitnega deža. Tudi opleti se morejo te gredice večkrat. Zemlja ima namreč v sebi mnogo vogelca; ako se tedaj pridno pléve, postane prst rahla, luknjičasta; kislico se tako odpre vhod v tla, kjer se z vogljeno kislino zjedini, ter zemljo rodovitno stori. Ravno iz tega namena se tudi pogosto zemlja že okrog večjih vsajenih drevesic in dreves okopuje.

Da drevesca vse enako hitro ne rastejo, je naravna reč, vendar se pa včasih nekatera do jeseni morejo že požlahniti. Kakor pa je znano, da imamo za požlahnovanje mnogo načinov, enako znano je tudi, da se vseh teh načinov ne moremo poslužiti pri mladih drevesicah. Torej je tudi bolje, da se mlada drevesca le presajajo iz ene gredice v drugo večjo. V ta namen naj se v to odločena greda v jesen prekoplje, ako je potreba, tudi pognojí, in naj se tako pusti čez zimo. Prihodno pomlad še le naj se drevesica presadijo in sicer tako zgodaj, kakor je le moč. *) Kedar se drevesica presajajo, naj se stavljajo v dve versti kake 5 do 6 palcev široko enega od drugega in sicer tako-le:

Pri vsakem presajanju drevesic naj se zeló pazi, da koreninice niso solčnim žarkom razpostavljene, ker se taka drevesica lahko preveč presušijo, ovenejo in tudi zamerjó. Zlasti za stranske koreninice naj se skerbí, da, kolikor je le moč, vlažne ostanejo.

O presajanju drevesic se tudi obrežejo, namreč pri koreninah in pri deblu; prirežejo naj se pa posebno tudi tiste koreninice, ki so se pri izkopavanju iz zemlje morebiti kaj ranile. Prirezuje naj se vselej z zeló oštrim nožem. Iz teh porezkov zaženó in prirastejo mnogokrat nove korenine. Včasih se je djalo, da naj se korenina in deblo enako prirežeta. Gospod P. Schirnhoffer vendar ni bil teh misel. Ker je namreč znano, da drevje tudi skozi perje v sè serka vlago in tedaj živež iz pod neba, se nam je tudi v tej zadevi sve-

*) Sploh je bil gosp. P. Schirnhoffer bolj za spomladansko presajanje dreves, kot za jesensko. Se vé, da na krajne okoliščine more sadjerejec povsod gledati. P.

tovolo: Ako se presaja drevo jeseni, naj se le obreže po kore-nini in po deblu; spomlad in o poletju presajenim drevesom, naj si bodo že manjši ali večji, pa se steblo (verh, króna) ne sme prire-zati. Navadno se vendar drevje le takrat presaja, kedar je brez sadja, t. j. spomladi ali jeseni. Ako se pa mlada drevesca za-stran šibkosti nočejo presajati (zlasti jabelka), in se vender želi, da bi bolj čvrsto rastle, naj se spomlad ali pa v jeseni tik nad očesci prevežejo, ker postanejo potem, ker kviško ne morejo, ve-liko bolj krepkejše in jačje. Krivo rastečim drevcem naj se prislo-nijo količi, h katerim se drevesa privežejo, samo pazi naj se na to, da so količi na spodnjem koncu, kjer se v zemljo zarinejo, dobro prišpičeni, ker tako menj koreninice škodo terpé, ko se kolec v zemljo zabija. (Dalje prih.)

Šolski in učni red občnim ljudskim učilnicam.

(Konec.)

§. 54. Smoter pisnega uka je: razločno, hitro, in kar se največ more prijetno pisati čerke učnega jezika, oziroma družega deželnega jezika, po nemških učilnicah tudi latinske cerke.

Učencem je precej v začetku naročati, da vse, kar pišejo, ne zapišejo samo lepo, nego tudi pravopisno dobro ter na tanko.

Ta uk naj se že iz početka tesno veže z drugimi učnimi predmeti.

§. 55. Uk v realijah naj si izbere to, kar je najvredneje znati iz prirodopisa, zemljepisja in povestnice. Deržati se je načela, da se ta uk po spodnjih in srednjih stopinjah stika samo z abecednikom in z berili, a da še le na zgornjih stopinjah dohode samostojen prostor.

§. 56. Uk o prirodopisu (naravopisu) ima namen, učencem buditi veselje in ljubezen k naravi (prirodi), in jih seznaniti z najbolj razširjenimi naravnimi telesi (prirodninami) ter jih voditi k bistremu, tencemu pazilu in znakovitemu popisovanju gledanih teles. Zlasti pozorno se je baviti (pečati) z domačimi, po kmetskih učilnicah posebno s tistimi naravnimi stvarmi, katere se fičejo kmeto-vanja (poljedelstvo, zeleničje, ovočje (sadje), cvetice, svilne gosenice, bečele in živinorejstvo). Treba je, kolikor se more, da učenci vidijo prava naravna telesa sama; a kjer se to ne more, naj se pokaže podoba. Občnim ljudskim učilnicam ni náloga, učence seznanjati s prirodopisnim sestavom (sistemo).

Na spodnjih stopinjah se prirodopisni uk veže s kazalnim ukom. Otroke je seznaniti z najvažnejšimi domačimi živalmi in rastlinami, s čimer naj se primerno druží uk o brambí živalstva in sadežev.

Na srednjih stopinjah je berilo podloga prirodopisnemu uku.

V zgornjih razredih je že poprej nabrane vednosti širiti. Zlasti je treba razkazovati značajne zastopnike najvažnejših oddelkov iz živalstva, rastlinstva in rudništva, a še posebno tista naravna telesa, katera imajo v gospodarstvu narave kako veliko imenitnost; dalje katera so človeku ali koristna ali kvarna, ter katera na široko rabijo obertom in umételjnostim. K temu se potem druží drobnejša vednost o človeku, posebno združena z glavnimi stvarmi iz uka o zdravju.

Prirodopis se najpripravneje učí v šolskem, tako narejenem vertu, da ustreza času in kraju.